

ÁLLATOK A FOGSÁGBAN.

Irta: SÁROSI VÁRADY FERENCZ.

AZ ÁLLATVILÁG vadon élő ezer meg ezer fajának megfigyelésével, tanulmányozásával nagyszerű tudósok egész sora foglalkozott s jelentékeny azoknak a száma, a kik ma is fáradhatatlan kitartással járják az erdőt, mezőt, ligetet, berket, szárazon és vizen önfeláldozó buzgalommal buvárkodnak s gyűjtik a tudományos ismeretek bővítésére szolgáló adatokat; még az állatoknak fogságban töltött életével jóval kevesebben törődnek, pedig a milyen fontos a tudomány szempontjából az állatok őseredetű, természetes, szabad életmódjának alapos megismerése, ép oly értékes és érdekes a fogságban való viselkedésének megfigyelése, mert ez a studium az állatvilág tudományos ismereteinek, az állat élettanának kiegészítésül szolgál.

Az angolok, francziák, németek e téren is előbbre vannak. Az ő tudósaik, természetbuváraik közül egyesek évek hosszú során át az állatkertek ketreczei előtt leselkednek s mások saját otthonukban különféle állatokat, majmokat, apróbb emlősöket, kisebb-nagyobb repdekben exotikus madarakat, ákváriumokban halakat, terráriumokban hüllőket tartanak, ápolnak, gondoznak, tenyésztenek, nevelnek s közvetlen közelből figyelik az állatfajok sajátságait, szokásait, életmódját, a fogságban való viselkedését, hogy így hosszas tapasztalat után a tökéletességet megközelítő alapossgal és bizonyossággal megállapíthassák az állatok élettanát, mely a természettudósok törekvéseinek legfőbb célja.

A természet varázsa fölkelti az emberekben az állatszeretetet, állatkedvelést, növénykultusz, virágápolás iránti érzéket és a művelődés szelleme hódító útjában beviszi a természet szépségeit, a vadon élőlényeit az emberek körébe, a városok, házak falai közé s a már megszokott háziállatokon kívül mind sűrűbben találkozunk az egyes hajlékokban, az ember társaságában kisebb emlősállatokkal, tarkatollú dísz- és éneklőmadarakkal, dús növényzetű ákváriumok fűgén úszkáló halaiival, érdekesen berendezett terráriumok apró csúszó-mászó hüllőivel.

Az ember a teremtés koronája s mint ilyen ura a földön s a vizekben élő minden lénynek, melyet szellemi fölényével, természetes és mesterséges erejével hatalma alá hajt s örvendetes, ha e hatalmát gyengédséggel, szeretettel gyakorolja. A ki az állatokat, virágokat szereti, bizonynyal kívánja a közeledést, érintkezést s azoknak birhatását is óhajtja. A szeretet alaptörvénye, hogy a mit szeretünk, azt környezetünkbe, közvetlen

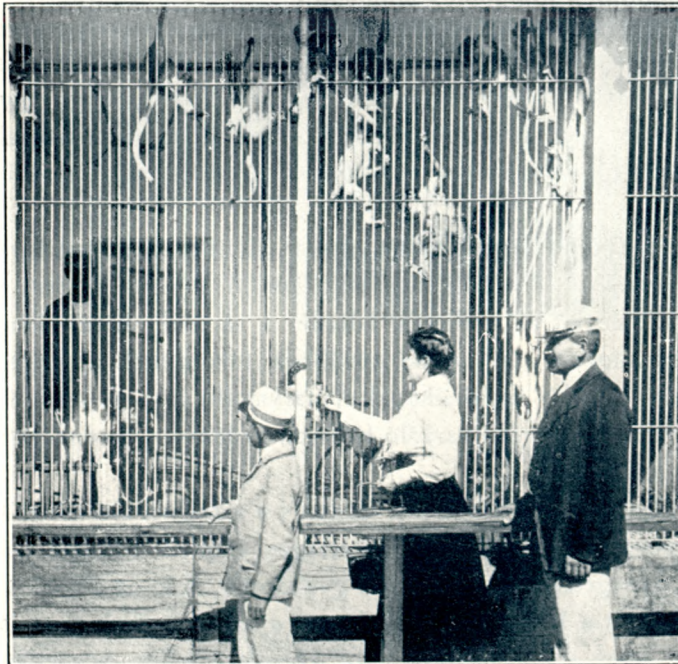
közélünkbe, magunkhoz vonjuk s birni akarjuk. E nélkül nem lehet szeretet. S mint-hogy nem mindenkinek áll módjában, hogy az állatokban, virágokban künn a szabadban, ős vadonban, a természet kebelén gyönyörködhessék, választ kedvenceket s otthon a hajlékában tartja, ápolja, gondozza, becézgeti. Így lett a vad pávából árnyas parkok díszmadara, a vad galambból háziszárnyas, a Kanári-szigetek pintyjéből kalitkalkaló szobaénekes, mely utóbbi már csak fogságban él, a szabadban elpusztul. Az állatszeretet képezi az állatvédelem alapját. A hol szeretik, kedvelik s otthonukban is tartják: ott védik csak igazán az állatokat.

És hogy az ember tudjon az állatokkal bánni, hogy azok a fogságot könnyebben megszokják és elviseljék, hogy a rabság gyötrelmeit ne érezzék, épek, egészségesek, vidámak, hosszúéletűek lehessenek, szaporodjanak s lassanként háziállatokká honosuljanak, ismerni kell a háziállatok faji jellegét, tulajdonságait, életszükségeit, fogságban töltött életének minden igényét, természetes követelményét, minden változatát s ezeregy csinját-binját, mert különben a legodaadóbb, a legszenvedélyesebb állatszeretetet és állatkedvelés is könnyen ostoba és kegyetlen állatkínzássá fajulhat, a mi már nélkülözi az erkölcsi alapot, nélkülözi a szeretet legelemibb föltételeit s embertelenséggé válik, a mi ellen küzdeni kell.

A német kultúra, német könyvpiaç, mint hozzánk legközelebb álló, legalkalmasabb arra, hogy útmutatással szolgáljon. BREHM hatalmas munkája, melyet már magyar kiadásban is birunk, RUSS és BADE könyvei, melyek az exotikus madarak, halak és hüllők életéről, honosításáról, fogságban tartásáról, gondozásáról, ápolásáról, tenyésztéséről kimerítő ismereteket nyújtanak s a német állattani folyóiratok bőven tárják elének mindama tudnivalókat, melyek az állatok fogságban való tartásához szük-

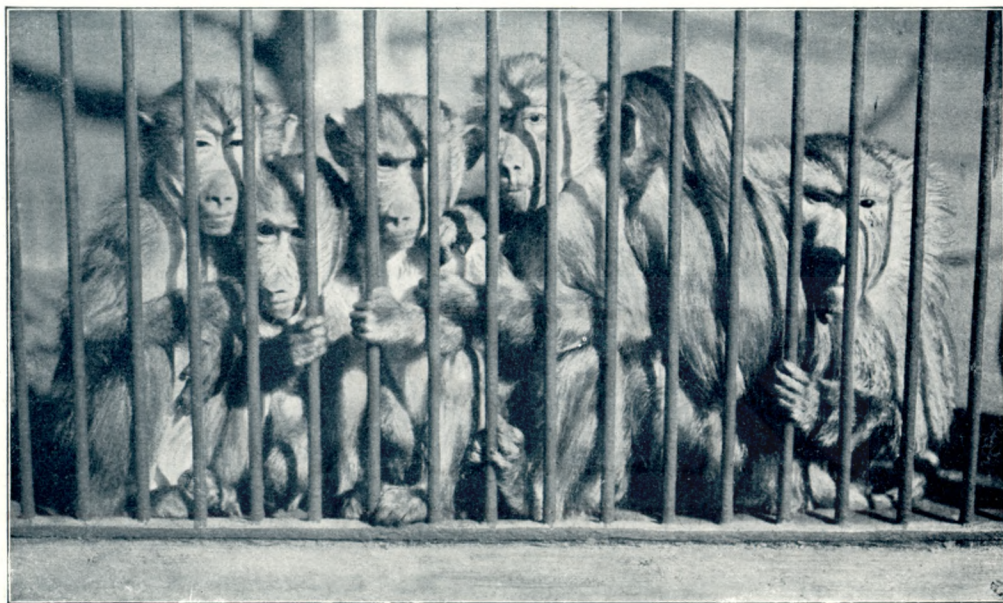
ségesek. Magam is ezek alapján kezdtem meg az észszerű állatkedvelést, az állatok fogságban töltött életének rendszeres tanulmányozását s e téren ma már közel harmincz évi elméleti és tapasztalati tudással bírok.

Állandóan foglalkoztam a természetrajzi ismeretek gyűjtésével, majmok, félmajmok, denevérek, apróbb őrlők és rágcsálók, dísz- és éneklőmadarak, halak, hüllők, csúszó-mászók gondozásával s arra a meggyőződésre jutottam, hogy az állatok legnagyobb része kellő szakértelem és jó bá-

Majmok etetése.

násmód mellett igen szépen megszokja a fogságot és az emberhez vonzódik, ragaszkodik, ősi vadságát levetkezve teljesen megszelidül. Mindig volt tíz-husz majmom, a melyeket egyenként, vagy páronként teljesen vad állapotban kaptam. Néhány hónap alatt teljesen összeszoktak a különféle fajú, különböző nemű, korú és nagyságú s más és más időben érkező állatok. Fél év leforgása alatt már jóbarátok lettünk. A délkeletnek fekvő világos, tágas helyiségben, a «majomszobában», együtt volt a galléros páviánokkal az emse-makákó, vörös üllepű makákó, parókás makákó, babuin, huszármajom, jávamajom, csuklyás majom, fehérbarkójú czerkóf, szerecsenmajom s csak a nagy hulmánt kellett külön tartani, mert a pagodák szent majma utálta a nagy és rakoncátlan társaságot. A rosszindulatú s összeférhetetlen természetű állatokon rendszerint túladtam.

Majmok a ketrecben.

Az összeszoktatásnak, szelidítésnek, fegyelmezésnek legjobb eszköze a szűk ketrecz, legcélravezetőbb módja a szoros együttlét, folytonos felügyelet, koplaltatás, szomjaztatás, kézből való etetés, itatás, kedvencz eledelekkel való kedveskedés; igazságos, jóságos, de szigorú bánásmód, melynél a testi fenyíték el nem maradhat.

Egy ízben Máltából jelezték, hogy nagyobb szállítmány majom érkezik hajón Triesztbe. Fölhasználtam az alkalmat s egyszerre vásároltam tizenkét darabot. A mint az új jövevények megérkeztek, alaposan szemügyre vettem valamennyit s három gyengélkedőt elkülönítve a kilenczet egy szűkebb ketreczbe helyeztem. Az ápoló folytonosan figyelte őket s nem engedte, hogy marakodhassanak. Rettenetes vadak voltak. A mikor beléptem közéjük a ketreczbe, hogy foglalkozzam velük, olyan kétségbeesett ugrádozást vittek véghez, majdnem összezúzták magukat. Azt hitték, hogy az életük ellen török, vagy hogy bántalmazni akarom őket. Szűk lévén a ketrecz, nem tehettek magukban kárt s mivel távolabb se menekülhettek tőlem, a közvetlenség, a

gyakori együttlét, folytonos ismerkedés, kedveskedés eloszlatta a félelmet és gyanút s a bizalom napról-napra növekedett, úgy hogy néhány hónap múlva már a hintókkal, kötélhágcsóval, csilingelő mászókötéllal s játéktárgyakkal fölszerelt majomszobában a jövevényeket a régi társasággal össze lehetett eresztetni. Egy-két napig még vigyázni kellett rájuk, hogy az új és a régi társaság össze ne veszszen s véres verekedéseket ne rendezzen. Később már a legszebb egyetértésben játszadoztak, későn-korán, fáradhatatlan élénkséggel, jókedvvel. Egy reggeli, ebéd és vacsora a nélkül azonban el nem mulott, hogy egyik-másik össze ne kapott volna a tálon. Az öreg pávián-mamának kellett rendet teremteni. A mama, mint a társaság legidősebb, legnagyobb s legerősebb tagja, hatalmas tépőfogakkal legtöbb tekintélyvel birt. Ő ügyelt föl a rendre s a garázdálkodót fogai közé kapva jól megrázta, minek hatása alatt a legrakoncztalanabb, legczudarabb majom is észretért és tisztességesen viselkedett. De csak aznap. Másnap megini elülről kezdődött a pajkoskodás és a rendcsinálás.

1907 nyarán a pécsi országos kiállításon bemutatott majom- és madárházam egyik helyiségében végzetes kimenetelű majomdráma játszódott le. Schlegel Gusztáv hamburgi állatkereskedőtől kaptam egy kis hámadriászt, a melynek a benszülöttek fülbevalót tettek a fülébe s ezzel bocsátották útnak Európába. A virgoncz kis pávián szörnyen büszke volt ékszerére s féltve őrizte társaitól, látván, hogy valamennyien irigy szemmel leselkednek rá s minden furfangot fölhasználnak, hogy büszkeségétől, egyetlen kincsétől megfoszthassák. Addig fondorkodtak, míg az éj csendjében és nyugalomban az egyik parókás makákó az alvó pávián füléből kilopta a fülbevalót. Másnap reggel, a mikor a nagy majomtársaságot éjjeli szállásáról a nappali helyiségbe bocsátották, észrevették az ápolók, hogy a kis pávián füléből hiányzik az ékszer. Maga a kárvallott állat izgatottsága, sirása is elárulta, hogy baj történt. Minduntalan a füléhez kapott, sírt és kereste a fűrészporban a fülbevalóját. Az ápolók az éjjeli szállást átkutatták, tűvé tettek mindent s csak nem került elő a fülbevaló. A razzia alatt egy kis czerkófmajom nagy lármával támadt a parókás makákóra s pofafintorgatásával és taglejtéseivel elárulta, hogy a makákó követte el a lopást. Az ápolók menten elcsipték a meggyanusított majmot s megmotozva a pofazacskójában meg is találták a kis pávián fülbevalóját, csúfosan összerágva, tönkretéve. A tolvaj majmot magam korbácsoltam meg valamennyi majom jelenlétében, hogy a büntetés elrettentő például szolgáljon. A rosszindulatú állat azonban a helyett, hogy megbánta volna cselekedetét és megjavult volna, bosszút forralt s még az nap éjjel megölte árulóját, a kis czerkófot. A tettemrehívásnál valamennyi majom rávallott. Mind ellene támadt s a gonosztévő annyira érezte bűnösségét s annyira félt tettének következményétől, az igazságszolgáltatástól, hogy egész testében remegett s megtörve huzta meg magát egyik sarokba. Mint közveszélyes gonosztévőt külön zárkóba helyeztem s túladtam rajta.

A majom alapjában véve megbizhatatlan, ravasz állat, sőt rosszindulatú, bosszúálló is tud lenni. Ez azonban csak kivételes eset. A legnagyobb része megszelidül; igen kedves és mulatságos állat, de csak fiatal korában. Az idősebbek mind mogorvák s túlságosan idegesek és ingerlékenyek.

(Folytatjuk.)

